

Programmaboekje

Atlas van Apeldoorn:

DE SPRENGEN

08.04 - 31.10.2025

CODA

In samenwerking met
Apeldoorn

coda-apeldoorn.nl/atlas

INLEIDING

Waar denk jij aan bij het woord 'erfgoed'? Aan musea met kostbare schilderijen en objecten, aan grote kastelen of juist aan een oude watermolen? Maar heb je ook weleens gedacht aan je eigen straat, buurt of wijk? Hoe leuk is het wanneer je meer weet van de plek waar je woont, werkt of doorheen wandelt. Met een historische bril op bekijk je je eigen buurt vanuit een totaal nieuw perspectief en gaat er een wereld voor je open; dat is erfgoed dicht bij huis.

In de serie Atlas van Apeldoorn zet CODA in samenwerking met partners van het Erfgoedplatform Apeldoorn, Gemeente Apeldoorn, bewoners en andere betrokkenen elk jaar een wijk of dorp in de gemeente Apeldoorn in de schijnwerpers. Dit jaar is dat de wijk De Sprengen; een mooie, rustige wijk waar meer erfgoed te vinden is dan je misschien op het eerste moment denkt. Wie kan zich bijvoorbeeld het Badhuis nog herinneren? Of de Koningslijn, Transportbedrijf Streng of de begraafplaats aan de Loolaan? In de wijk De Sprengen liggen de verhalen – soms letterlijk – voor het oprapen!

Vanaf 8 april staan allerlei activiteiten gepland die de geschiedenis van De Sprengen tot leven brengen of die deze wijk vanuit een nieuw perspectief belichten. Welke activiteiten dat zijn en wanneer deze op de agenda staan, is in dit programmaboekje te lezen. Voor het meest actuele overzicht verwijzen we je ook naar de website van CODA, het Erfgoedplatform Apeldoorn en andere deelnemende organisaties; een overzicht van deze websites vind je op pagina 28 in dit boekje.

We wensen je veel plezier tijdens deze achttiende editie van de Atlas!

Projectgroep Atlas van Apeldoorn

CODA

In samenwerking met
Apeldoorn

ivn natuur
educatie
Apeldoorn

V.O.A. Vereniging Oud Apeldoorn

ontmoetings
Apeldoorn plek

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	pagina	2
Voorwoord	pagina	4
Ontdek De Sprengen: het programma (op datum)	pagina	5
Fiets - en wandelroutes.....	pagina	14
De geschiedenis van De Sprengen	pagina	16
Leestips	pagina	28
Relevante websites	pagina	28
Het grote verhaal van Apeldoorn	pagina	29
Ruimte voor Erfgoed	pagina	29
Berkenhove	pagina	29
Colofon	pagina	30

VOORWOORD

In deze serie van 'de Atlas' staat dit jaar mijn eigen wijk De Sprengen in de schijnwerpers. Fantastisch! Een wijk die enorm veel te bieden heeft op het gebied van erfgoed, natuur, water, kunst en ontmoetingsplekken, maar zeker ook wat sociale kracht en betrokkenheid van buurtbewoners betreft. Mijn band met deze wijk is behoorlijk hecht: het is de plek waar ik al ruim 30 jaar woon en waar mijn dochter opgegroeid en naar school gegaan is.

Er zijn veel dingen die deze wijk in mijn ogen zo speciaal maken. Om te beginnen de ligging, waarbij je net zo snel in het bos bent als in de binnenstad. De grote diversiteit aan woningen. Het Belastingdienstcomplex dat zo mooi ingepast is in de wijk, met veel groen en een prachtige beeldentuin om doorheen te wandelen. Het mooie en verrassende Sprengenvak met al zijn kunstwerken. De rijksmonumentale begraafplaats waar het ook fijn wandelen is. En natuurlijk de sprengen, die voor een bijzondere beleving zorgen en uniek zijn voor Nederland.

Naast deze fysieke kenmerken is de wijk ook op sociaal gebied een fijn plek om te wonen. De bewoners kijken echt naar elkaar om en er zijn veel initiatieven van betrokken buurtbewoners, die hun hart laten spreken. Denk aan appartementencomplex Berkenhove, waar vele activiteiten georganiseerd worden waar ook mensen die er niet wonen op af komen. Of neem het initiatief aan de Sterrenlaan, waar buurtbewoners de handen ineen hebben geslagen om een vernieuwde plek te realiseren om te spelen, bewegen en elkaar te ontmoeten. De realisatie vraagt nog om wat geduld, maar ik kijk nu al uit naar de opening.

Tot slot wil ik graag nog één belangrijke plek uitlichten en dat is de Samen055-locatie aan de Dokter Rodbardlaan in het Julianakwartier, een belangrijk onderdeel van deze fraaie nieuwe buurt op het voormalige ziekenhuisterrein. Deze locatie vormt niet alleen de uitvalsbasis voor Samen055-medewerkers om de wijk in te trekken, maar is ook een plek waar inwoners naartoe kunnen met vragen over opvoeden, financiële zaken of een andere zorg- of ondersteuningsvraag. Ik kijk ernaar uit om te zien hoe 'mijn' wijk zich blijft ontwikkelen en hoop op nog meer mooie samenwerkingen met bewoners in de toekomst.

En voor iedereen die de wijk goed of minder goed kent: heel veel plezier tijdens deze Atlas. De wijk gaat je verrassen, dat weet ik zeker!

Anja Prins
Wethouder gezondheid, inburgering en zorg

ONTDEK DE SPRENGEN: HET PROGRAMMA

Wandelen (met of zonder gids) door De Sprengen, al fietsend op ontdekking door dit mooie stukje Apeldoorn of een lezing bijwonen: in dit boekje vind je een gevarieerd en verrassend overzicht van activiteiten waarbij je meer te weten komt over de wijk De Sprengen en haar geschiedenis.

Vanaf 8 april kun je aan verschillende activiteiten meedoen die CODA en/of de samenwerkende organisaties van het Erfgoedplatform Apeldoorn georganiseerd hebben. Een overzicht van deze activiteiten vind je op de volgende pagina's. Deelname aan deze activiteiten is gratis; in een aantal gevallen moet je je wel van tevoren aanmelden. Indien dat het geval is, dan staat dat duidelijk bij die activiteit vermeld.

TIP: Houd de website van de betreffende organisatie in de gaten voor het laatste nieuws en eventuele wijzigingen. Deze informatie is ook te vinden op de website van het Erfgoedplatform Apeldoorn (www.erfgoedplatformapeldoorn.nl).

Sprengenweg bij het Julianaziekenhuis met beek; de beek is behandeld met gestabiliseerde klei. Links de Bartelsweg | 1939

De Badhuisbeek bij het vroegere Badhuis; rondom de waterkom de kruising met de Sprengenweg | Schilderij, H.J.C. te Loo | 1885-1895

Poortgebouw begraafplaats Soerenseweg | Tekening Jos Burgers | 2001

De eerste flats in Apeldoorn, gelegen aan de Sprengenvakantiepark | 1955

ACTIVITEITEN op datum

Opening Atlas van Apeldoorn: De Sprengen

Datum	Dinsdag 8 april
Tijd	Rond 21.00 uur, na afloop van de algemene ledenvergadering van Wijkraad De Sprengen
Locatie	Berkenhove - Grand Café (Koning Lodewijklaan 387B)

Deze achttiende editie van de Atlas van Apeldoorn wordt dinsdag 8 april rond 21.00 uur geopend door Anja Prins (wijkwethouder De Sprengen), Ben Mouw (voorzitter Erfgoedplatform Apeldoorn) en Carin Reinders (directeur-bestuurder CODA). Na afloop is er gelegenheid om de gelijknamige foto-expositie te bekijken.

Sprengenparklaan | Bron: CODA Archief

Foto-expositie 'De Sprengen'

Datum	Dinsdag 8 april t/m donderdag 12 juni
Openingstijden	Maandag t/m vrijdag: 09.30 - 18.30 uur Zaterdag en zondag: 10.00 - 18.30 uur
Locatie	Berkenhove - Grand Café (Koning Lodewijklaan 387B)

Interessante foto-expositie over de wijk De Sprengen, waarbij je aan de hand van oude foto's meer te weten komt over de geschiedenis van deze woonwijk.

De Nieuwe Enk, met over de breedte de Soerenseweg, ca. 1915 | Bron: CODA Archief

Café-Biljart Beeltje aan de Soerenseweg 25; het pand is in 1970 afgebroken | Bron: CODA Archief

CODA Verhalentafel

Datum	Donderdag 24 april
Tijd	10.30 - 12.00 uur
Locatie	Berkenhove - Grand Café (Koning Lodewijklaan 387B)
Aanmelden	verhalentafel@coda-apeldoorn.nl

Prat mee aan de Verhalentafel, de plek om samen in een informele sfeer herinneringen op te halen, te delen en vast te leggen. Tijdens deze Verhalentafel zijn we nieuwsgierig naar jouw verhalen over het leven in De Sprengen, toen en nu. Hoe was het om in deze woonwijk te wonen, te werken of op te groeien als kind? Wat herinner je je nog van het Badhuis, de aanleg van het Sprengenvak of de bouw van het Walterboscomplex? Deel deze en andere verhalen en herinneringen tijdens de Verhalentafel.

50 jaar Belangenvereniging Sprengendorp: schaapscheerdersfeest en kledjesmarkt

Datum	Zaterdag 10 mei
Tijd	10.00 – 15.00 uur
Locatie	Buurthuis Sprengendorp (Wolweg 35c)

Schaapscheerdersfeest met herder Herbert van Schapenboerderij De Luchte - en misschien ken je hem ook wel van StukTV of van het tv-programma *Rachel en Elbert passen op*. Natuurlijk gaat hij een paar schapen scheren, maar hij neemt ook de tijd om vragen te beantwoorden.

Ook is er een kledjesmarkt, waar kinderen tot 14 jaar hun spulletjes kunnen verkopen. Opgeven kan door een mail te sturen naar sprengendorp@gmail.com, maar wacht niet te lang; er is namelijk een beperkt aantal plekken en vol = vol!

Lezing 'Historie van De Sprengen'

Datum	Woensdag 14 mei
Tijd	14.00 - 16.00 uur; inloop vanaf 13.45 uur
Locatie:	Berkenhove - Grand Café (Koning Lodewijklaan 387B)

Huub Ummels is amateurhistoricus en kenner van het Apeldoorns erfgoed. Tijdens deze lezing neemt hij je mee in de geschiedenis van de wijk De Sprengen, waar hij enthousiast over kan vertellen.

Wandelexcursie Sprengenvak

Datum	Zondag 18 mei
Tijd	14.00 - 15.30 uur
Locatie	Volgt per mail na aanmelding
Aanmelden	www.ivn-apeldoorn.nl

Wandel met een natuurgids van IVN door het Sprengenvak en ontdek onder andere waarom het ook in ecologisch opzicht een waardevolle plek is. Het park (1950) heeft een rijke variatie aan bomen, bloemen en struiken, maar ook een vijver, verschillende speeltoestellen, banken, verharde paden en een spreng. De beelden langs de Badhuisspreng maken dit park bijzonder. Het park en de eerste Apeldoornse flatwoningen langs de Sprengenvaklaan zijn gemeentelijk monument.

Badhuisspreng Sprengenvak
Foto: Yvonne Zwikker

Wandeling begraafplaats Soerenseweg

Datum	Zondag 1 juni
Tijd	14.00 - 15.30 uur
Locatie	Begraafplaats Soerenseweg (Soerenseweg 71)
Aanmelden	Wil je met een groep van acht personen of meer komen, meld je dan van tevoren aan via www.apeldoornsgidsencollectief.nl

Luchtfoto van de begraafplaats aan de Soerenseweg, 1912 | Bron: CODA Archief

De begraafplaats is aan het eind van de negentiende eeuw aangelegd en is van grote cultuurhistorische waarde. Op deze parkachtige plek met zijn weelderige natuur hebben tal van bekende Apeldoorners hun laatste rustplaats gevonden - en dat is ook wel de reden waarom deze plek 'het stenen archief van Apeldoorn' genoemd wordt. Je vindt hier onder andere graven van burgemeesters, fabrikanten, een Franse prinses en een vermoorde boer. Loop mee met een gids van het Apeldoorns Gidsen Collectief (AGC) en luister naar de verhalen over de graven en de mensen die hier begraven liggen. Aan de hand van die verhalen en foto's kom je bijvoorbeeld meer te weten over de rituelen en gebruiken en over de symboliek van vroeger en nu. Deze wandeling wordt verzorgd door AGC in samenwerking met Stichting Vrienden Begraafplaats Soerenseweg.

Deze wandeling staat ook gepland op zondag 26 oktober.

Lezing 'De archeologie van De Sprengen'

Datum	Vrijdag 13 juni
Tijd	20.00 - 21.30 uur; inloop vanaf 19.30 uur
Locatie:	Buurthuis Sprengenhonk (Wolweg 35c)

De naam 'De Sprengen' vestigt direct de aandacht op de geschiedenis van de Apeldoornse sprengbeken en watermolens, een belangrijk onderdeel van de Apeldoornse ontwikkeling en identiteit. Maar deze wijk heeft op archeologisch vlak veel meer te bieden: zo stond aan de Jachtlaan het woonhuis van de bekende archeologische amateurarcheoloog Jaap Moerman en zijn in het Spainkbos (net buiten de wijk) meerdere prehistorische grafheuvels te bewonderen.

Masja Parlevliet en Guido Spanjaard nemen je tijdens deze lezing mee langs een aantal archeologische vindplaatsen in de wijk, met speciale aandacht voor de Germaanse nederzetting uit de Romeinse tijd, die nabij de Asselsestraat (net buiten de wijk) opgegraven is.

Paalsporen van een spieker (graanopslag) tijdens de opgraving nabij de Asselsestraat (links) en een reconstructie van een vergelijkbare spieker in Wekerom (rechts).

ArcheoHotspot Veluwe

Datum Zondag 15 juni
Tijd 11.00 - 17.00 uur
Locatie: Sprengenvak (Asselsestraat, tegenover Cafeteria Charly)

Tijdens de Nationale Archeologiedagen komt de Veluwe Archeohotspot naar De Sprengen. Bij deze hotspot kom je van alles te weten over de archeologie van de Veluwe en van de wijk De Sprengen in het bijzonder. Een leuk uitje voor jong en oud!

Ontdek tijdens verschillende doe-activiteiten meer over de Veluwe bodem, de vondsten die hier voorkomen en over het restaureren van aardewerk. Heb je thuis een bodemvondst liggen? Neem deze dan mee naar het bodemvondst-sprekkuur en laat een specialist ernaar kijken. Geïnteresseerden kunnen hier ook kosteloos het archeologisch jaaroverzicht ophalen, waarin alle archeologische onderzoeken van 2024 in de gemeente Apeldoorn vermeld staan.

Ook dit jaar wordt een thema uit de Apeldoornse geschiedenis in de spotlights gezet, namelijk 'Apeldoorn in de Romeinse tijd'. Ben je nieuwsgierig naar de nieuw ontdekte Romeinse legerkampen in Apeldoorn? Wil je meer weten over de Germanen die ten tijde van de Romeinen in De Sprengen woonden? Kom naar de ArcheoHotspot en ontdek het zelf.

Bij de Veluwe ArcheoHotspot is van alles te doen!

Lezing 'A.H. Wegerif'

Datum	Dinsdag 17 juni 2025
Tijd	20.00 uur; inloop vanaf 19.30 uur
Locatie	Berkenhove - Grand Café (Koning Lodewijklaan 387B)

In De Sprengen staan meerdere huizen die ontworpen zijn door de Apeldoornse architect A.H. Wegerif. Denk bijvoorbeeld aan de Billitonlaan en Gardenierslaan. Huub Thomas, auteur van *Het bezield modernisme van A.H. Wegerif*, geeft een interessante lezing over deze architect en de monumentale panden die hij in Apeldoorn ontworpen heeft.

Wandeling Sprengpark en Sprengendorp

Datum	Zondag 22 juni
Tijd	14.00 - 15.30 uur
Vertrekpunt	Hoek Asselsestraat / Wolweg / Scheperweg
Anmelden	Wil je met een groep van acht personen of meer komen, meld je dan van tevoren aan via www.apeldoornsgidsencollectief.nl

Met een gids zie je meer!

Wandel met een gids van het Apeldoorns Gidsen Collectief door het Sprengendorp en het Sprengpark en kom zo meer te weten over dit deel van Apeldoorn. Het Sprengendorp is in de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw gebouwd en in deze volksbuurt vind je de eerste rijtjeshuizen van Apeldoorn. De eerste 'vierhoogflats' van Apeldoorn staan overigens langs de Sprengparklaan. Het Sprengpark is een (onbekende) parel in Apeldoorn, bijzonder door de vele kunstwerken die daar staan. Maar, waarom wordt het Sprengendorp ook wel het 'Rode dorp' genoemd en waar komen de straatnamen vandaan? En waar werd het water van de spreng voor gebruikt en waarom staat deze nu droog? Tijdens deze wandeling krijg je niet alleen antwoord op deze vragen, ook hoor je mooie verhalen en anekdotes over bewoners en kunstenaars en zie je foto's van vroeger.

Deze wandeling staat ook gepland op zaterdag 9 augustus en 27 september.

Fietstocht

Datum	Zaterdag 28 juni
Tijd	13.30 – 17.00 uur
Vertrekpunt	Zwembad Malkander (Dubbelbeek 56, Apeldoorn)
Informatie	www.fietsgilde-apeldoorn.nl

Een fietsroute van circa 28 kilometer die ook door de wijk De Sprengen gaat. Vanaf de Dubbelbeek fietsen we langs verschillende sprengen naar de wijk De Sprengen, waar we iets vertellen over de Koningslijn naar Paleis Het Loo, de Sprengenvallei, het Walterbos en de historische begraafplaats aan de Soerenseweg. Vervolgens fietsen we langs een aantal herinneringsplekken aan de Tweede Wereldoorlog, zoals *De man met twee hoeden* en de Koning Willem III kazerne. We pauzeren bij Stadspark Berg en Bos en fietsen daarna door het Orderbos naar het Willemsbos en via Ugchelen terug naar de Dubbelbeek.

Deze fietstocht staat ook gepland op vrijdag 1 augustus.

Open Dag begraafplaats Soerenseweg

Datum	Zaterdag 28 juni
Tijd	14.00 – 17.00 uur; opening om 14.00 uur door wethouder Marco Wenzkowski
Locatie	Begraafplaats Soerenseweg (Soerenseweg 71)
Informatie	www.begraafplaatssoerenseweg.nl

De begraafplaats aan de Soerenseweg bestaat zaterdag 28 juni 125 jaar. Kom tijdens de Open Dag naar deze unieke plek in Apeldoorn en verdiep je in de geschiedenis van deze bijzondere begraafplaats en de personen die hier begraven liggen. Tussen 15.00 en 16.00 uur kun je aansluiten bij een rondleiding door een gids van de gemeente. Ook kun je de hele middag bij verschillende stands kijken.

Fietstocht

Datum	Vrijdag 1 augustus
Tijd	13.30 – 17.00 uur
Vertrekpunt	Zwembad Malkander (Dubbelbeek 56, Apeldoorn)
Informatie	www.fietsgilde-apeldoorn.nl

Een volledige beschrijving van deze activiteit vind je bij zaterdag 28 juni.

Wandeling Sprengpark en Sprengendorp

Datum	Zaterdag 9 augustus
Tijd	14.00 – 15.30 uur
Vertrekpunt	Hoek Asselsestraat/Wolweg/Scheperweg
Aanmelden	Wil je met een groep van acht personen of meer komen, meld je dan van tevoren aan via www.apeldooringidsencollectief.nl

Een volledige beschrijving van deze activiteit vind je bij zondag 22 juni.

Wandeling Sprengpark en Sprengendorp

Datum	Zaterdag 27 september
Tijd	14.00 – 15.30 uur
Vertrekpunt	Hoek Asselsestraat/Wolweg/Scheperweg
Informatie	Wil je met een groep van acht personen of meer komen, meld je dan van tevoren aan via www.apeldooringidsencollectief.nl

Een volledige beschrijving van deze activiteit vind je bij zaterdag 28 juni.

Lezing ‘Naarlogse groei in De Sprengen’

Datum	Woensdag 8 oktober
Tijd	20.00 - 21.30 uur; inloop vanaf 19.30 uur
Locatie	Jachtlankerk (Jachtlaan 143)

Apeldoorn maakt na de Tweede Wereldoorlog een behoorlijke groei door en ontwikkelt zich in rap tempo van dorp naar stad. Een ontwikkeling die heel mooi terug te zien is in de Sprengen; denk bijvoorbeeld aan het Walterboscomplex en aan de Sprengparklaanflats, de eerste hoogbouw van Apeldoorn. Henriette Sanders, architectuur- en stedenbouwhistoricus, vertelt in haar lezing onder andere meer over de interessante en ruimtelijke sporen van deze groei.

Wandeling begraafplaats Soerenseweg

Datum	Zondag 26 oktober
Tijd	14.00 – 15.30 uur
Vertrekpunt	Begraafplaats Soerenseweg (Soerenseweg 71)
Aanmelden	Wil je met een groep van acht personen of meer komen, meld je dan van tevoren aan via www.apeldooringidsencollectief.nl

Een volledige beschrijving van deze activiteit vind je bij zondag 1 juni

FIETS- EN WANDELROUTES

Onderstaande wandel- en fietsroutes zijn niet onder begeleiding van een gids en kun je op elk moment op eigen gelegenheid wandelen of fietsen.

Fietsroute ‘Ontdek de Wijk’ | ca. 9 km

Ontdek al fietsend meer over de geschiedenis, aanleg en architectuur van deze wijk. Tijdens deze fietstocht zijn ook twee korte wandelingen opgenomen; één bij de begraafplaats aan de Soerenseweg en één in het Sprengpark.

IVN Natuureducatie: Wandelroutes ‘Ommetje in de wijk’

IVN Natuureducatie afdeling Apeldoorn heeft een aantal korte wandelroutes in de wijk, die je op eigen gelegenheid kunt lopen:

Begraafplaats Soerenseweg, een oase van rust | ca. 1,5 km

Vertrek- en eindpunt: Hoofdingang begraafplaats (Soerenseweg 71)

Openingstijden: 1 april tot 1 oktober van 08.00 tot 20.00 uur

1 oktober tot 1 april van 08.00 tot 17.00 uur

De parkachtige, rustieke begraafplaats met een zeshoekige vorm, herbergt twee stijlen. De romantische stijl, het oudste gedeelte, dateert uit de negentiende eeuw en is ruim opgezet. De gebogen paden in dit deel zorgen voor schilderachtige doorkijkjes. Het nieuwere deel (uit de twintigste eeuw) kent een strakkere formele stijl. De wandeling loopt overwegend door het oudere deel van het park.

Walterbos, groen belast | ca. 2 km

Vertrek- en eindpunt: Hoofdingang Belastingdienst (J.F. Kennedylaan 8)

Deze wandeling voert door een gemengde wijk van wonen, werken en leren. Prominent aanwezig is de Belastingdienst met zijn exotische nieuwe torens. In de overgebleven stukjes in de wijk is echter nog heel wat natuur te ontdekken. Veel daarvan wijst terug op het bos dat hier vroeger geweest is.

Spreng en park, bijzondere bomen | ca. 1,8 km

Vertrek- en eindpunt: kruising J.F. Kennedylaan / Sprengparklaan

Wandel langs de Badhuisspreng en door het Sprengpark en ontdek tal van bekende en minder bekende bomen, die elk seizoen anders 'gekleed' gaan.

Wandelroutes Berkenhove

Vertrek- en eindpunt: (Koning Lodewijklaan 387B, Apeldoorn)

IVN Apeldoorn heeft in samenwerking met Berkenhove drie (rolstoel)wandelingen ontwikkeld. De routes zijn gratis via onderstaande QR-codes te downloaden en verkrijgbaar aan de balie van Berkenhove.

Route Berkenhove Noord | 1,8 km

De wandeling gaat onder andere langs het voormalige spoorwachtershuisje, de voormalige Koningschool, het monument *De man met de twee hoeden* en Villa Mary.

Route Berkenhove Zuid | 2,3 km

Tijdens deze wandeling loop je via de Indische Buurt met verschillende Wegerif-panden onder andere langs de Grote Kerk en Theater Orpheus weer terug naar Berkenhove.

Route Berkenhove Oost | 1,5 km

Deze wandeling gaat onder andere langs de grafheuvels in het Spainkbos, huis 'De Klaproos' aan de Burglaan om vervolgens via de Indische Buurt terug te lopen naar het startpunt.

Wandeling Begraafplaats Soerenseweg | ca. 2 km

Vertrek- en eindpunt: Hoofdingang begraafplaats (Soerenseweg 71)

Deze wandeling leidt je langs graven van tal van Apeldoorners, die bij leven veel voor Apeldoorn betekend hebben.

DE GESCHIEDENIS VAN DE SPRENGEN

De huidige wijk De Sprengen valt bijna helemaal samen met het gebied dat ooit bekend stond als De Nieuwe Enk. Deze naam wordt in 1750 al genoemd en het gebied bestaat vooral uit heuvelachtig heidegebied, met hier en daar wat struiken en bomen. Aan het begin van de negentiende eeuw gaan hier arbeiders wonen, veelal dagloners, die zelf hun stuk grond ontginnen. Ze leven van de handel en van wat de tuin en een paar geiten opleveren.

Naast arbeiders, vestigen zich hier onder andere ook kunstenaars en mensen die achteraf willen wonen en met rust gelaten willen worden, zoals bedelende muzikanten en stropers. De Nieuwe Enk groeit zo uit tot een buurt waar met name eenvoudige beroepsbeoefenaren wonen.

Nieuwe Enk tussen Jachtlaan en Koning Lodewijklaan, bijgenaamd 'Achterbuurt van Apeldoorn' | Pasteltekening in kleur, E. Scheidius, 1881 | Bron: CODA Archief

Vanaf 1850 gaat het Apeldoorn economisch gezien beter: het aantal inwoners stijgt, evenals het levenspeil. Ook De Nieuwe Enk verandert drastisch en er is behoefte aan uitbreiding van het bestaande woongebied. Nieuwe straten worden aangelegd en de enkhuisjes doen of dienst als schuurtje, achter de nieuwgebouwde huizen, of worden vervangen door nieuwbouw.

Buurten en straatnamen

De wijk is in vier blokken ingedeeld, die een eigen thema hebben dat in de straatnamen terugkomt. Daarnaast zijn er ook straatnamen die nog aan het agrarische verleden van De Nieuwe Enk herinneren, zoals Midden Enkweg, De Hegge en Hoogakkerlaan

Edelstenenkwartier

In dit deel zijn straten naar de duurste en meest bekende edelstenen vernoemd, zoals diamant, robijn, saffier, smaragd, topaas, aquamarijn en toermalijn.

Leuk om te weten: de huidige Toermalijnstraat heette vroeger Kwartsweeg, de Diamantstraat Enkdwarsweg, de Robijnstraat Noord Enkerweg en de Aquamarijnstraat Nieuwe Enkweg.

Hemellichamenkwartier

Tussen de Schuttersweg, Sprengenweg en Koning Lodewijklaan zijn straten vernoemd naar sterren en planeten zoals Sterrenlaan, Marsweg, Poolsterstraat en Jupiterlaan.

Leuk om te weten: al doet de naam anders vermoeden, ook de Midden Enkweg valt binnen deze buurt. Deze straatnaam herinnert nog aan de tijd dat dit gebied bekend staat als De Nieuwe Enk.

De dichters

In dit deel worden zeven grote dichters met een straatnaambordje geëerd, te weten Vondel, Huygens, Bilderdijk, Da Costa, Staring, Tesselschade en Cats. Ook zijn in dit blok een aantal straten vernoemd naar Apeldoorners met een plaatselijke verdienste, zoals Walter, Gunning en des Tombe.

Sprengpark

De gemeente Apeldoorn koopt in 1921 een stuk grond, waar de Badhuisspreng doorheen stroomt. Deze spreng voert water van de Veluwe naar het voormalige badhuis en naar de vijver in het Oranjepark. Jaren later koopt de gemeente een aangrenzend stuk grond aan de Asselsestraat, met als plan om daar een nieuw park aan te leggen. Dit plan belandt door de Tweede Wereldoorlog in de ijskast, maar wordt in 1946 weer tevoorschijn gehaald. In opdracht van Dienst Uitvoering Werken (DUW) gaan werklozen met het graafwerk voor de vijver in het park aan de slag, dat de naam Sprengpark krijgt.

De eerste hoogbouw aan de Sprengparklaan wordt in 1952 gerealiseerd en voor veel flatbewoners fungeert het park als gezamenlijke tuin. Aan de noordkant van het park wordt de Sprengweg onder de naam Kennedylaan verlengd richting Jachtlaan.

Leuk om te weten: zowel de flatwoningen als het park zijn gemeentelijk monument.

In dit park wordt elke twee jaar een nieuw beeld geplaatst, dat gemaakt is door de winnaar van de Wilhelminaring. Je vindt deze beelden tussen de Sprengparklaan en de J.F. Kennedylaan.

Sprengparklaan gezien vanaf de Jachtlaan, 1959 | Bron: CODA Archief

De Loolijn of Koningslijn

Koning Willem III heeft zoveel invloed, dat hij in 1876 de koninklijke Loolijn laat aanleggen; de spoorlijn die Paleis Het Loo met de spoorlijn Apeldoorn-Amersfoort verbindt. Aan weerszijden van de Loolijn (ook wel Koningslijn genoemd) worden huizen gebouwd. Om de veiligheid voor omwonenden te verbeteren, komt er in 1897 op de kruising Koning Lodewijklaan/Soerenseweg een overwegwachtershuisje met slagbomen. Het treinverkeer over de Loolijn trekt veel bekijks, vooral wanneer de koninklijke familie in haar salonrijtuigen voorbijkomt.

De laatste koninklijke trein rijdt in 1948 en twee jaar later wordt de lijn ook voor het gewone personenvervoer gesloten; in 1954 valt definitief het doek voor de Loolijn.

Aankomst van koning Willem III met de koninklijke trein op Het Loo, 1890 | Bron: CODA Archief

Leuk om te weten: de sporen van deze lijn zijn op diverse plekken nog goed te zien. Ook herinneren de spoorwachtershuisjes 1A en 1B nog aan de Loolijn; je vindt ze respectievelijk op de hoek met de Prinses Beatrixlaan/Asselsestraat en op de hoek Soerenseweg/Koning Lodewijklaan.

Veluws College Walterbosch

Zo'n 100 jaar geleden staan her en der al wat huizen, maar het merendeel moet dan nog gebouwd worden. Tussen 1920 en 1940 worden (zand)wegen aangelegd en verrijzen er meer huizen. Wie geld heeft, koopt een stuk grond en laat er een huis op bouwen – zoals de familie Van Dijk, die een stuk dennenbos van twee hectare koopt, ongeveer het gebied tussen de huidige Jachtlaan en de Walter-singel. In 1937 komt daar een tennisbaan bij, die door iedereen gehuurd kan worden. Een aantal jaar later is het een heus tenniscomplex geworden, dat uit vijf tennisbanen bestaat. De familie verkoopt het hele gebied in 1953 aan de gemeente, die ook het beheer en de verhuur van de tennisbanen overneemt. Dat duurt echter niet lang: de gemeente verkoopt de grond in 1959 voor de bouw van het Veluws College.

JAAP MOERMAN

Jaap Moerman, een icoon op het gebied van de archeologie en geschiedenis van Apeldoorn, woont van 1918 tot 1947 in het zogenaamde 'pottenbakkershuisje' aan de Jachtlaan 149. Hij is de eerste die onderzoek doet naar de grootschalige middeleeuwse ijzerproductie op de Veluwe en daarover publiceert. Onderwerpen in zijn onderzoeken zijn onder andere prehistorische vondsten, watermolens en rood zand.

Jaap Moerman in de tuin bij het pottenbakkershuisje, ca. 1935 | Bron: CODA Archief

Hoogakkerlaan

Woningbouwvereniging De Goede Woning geeft in 1919 opdracht tot het bouwen van 58 middenstandswoningen aan de - toekomstige - Hoogakkerlaan. Dit project kan geen genade vinden in de ogen van de overheid: het is niet alleen te duur, ook moet het blokbouw worden, liefst met platte daken. Maar dat gaat niet door: het wordt een gezellige straat met afwisselende woningen, waar mensen soms generaties lang blijven wonen.

In de jaren tachtig van de vorige eeuw moet groot onderhoud aan de woningen plaatsvinden, maar ze blijken zodanig slecht gebouwd, dat opknappen geen zin heeft. Sloop en nieuwbouw is de enige oplossing. De bewoners verlangen betaalbare nieuwbouw, met behoud van de kwaliteit en het eigen karakter van de straat, en willen inspraak bij de plannen. Gerard Zwerus van architectenbureau MTB gaat met het ontwerp aan de slag, waar mogelijk rekening houdend met hun wensen. De nieuwe Hoogakkerlaan wordt op 15 januari 1988 opgeleverd, met de sfeer en het karakter van de oude laan.

Schoorsteen Hoogakkerlaan, ca. 1910 | Bron: CODA Archief

De fabrieksschoorsteen aan het begin van de Hoogakkerlaan is een echte blikvanger van maar liefst 19 meter hoog. Deze wordt in 1907 gebouwd naast de fabriek die er dan al staat, de 'Ned. Wrijfglazuur & Bijtsfabriek' die in handen is van vader en zoon Mensing.

Leuk om te weten: de fabriek heeft deze schoorsteen nooit gebruikt. Vader Mensing wel; hij maakt porseleinen (Delftsblauwe) tegels en voor het bakken daarvan heeft hij een flinke oven nodig, waar deze schoorsteen bij hoorde.

Wegerif-panden aan de Billitonlaan

De Billitonlaan wordt wel het mooiste straatje van Apeldoorn genoemd, waar verschillende huizen van de hand van Henk Wegerif staan: Huis de Linde (nummer 37, gebouwd in 1913); Huis de Leeuwerik (nummer 31), Huis de Merel (nummer 39) en Huis de Zwaluw (nummer 54), gebouwd in 1914. Later worden nog twee Wegerif-huizen gebouwd: nummer 52 in 1917 en nummer 35 in 1920. De serie Wegerif-panden wordt in 1923 gecompleteerd met Huis de Rozenhof (nummer 38), een huisje met een vogelnaam, die alleen voor Friezen bekend klinkt: 't Gaeltsje (de nachtegaal).

De Billitonlaan kenmerkt zich door vooral vrijstaande woningen, kleine villa's en middenstandswoningen, vaak gebouwd in de zogenaamde overgangsarchitectuur en met invloeden van neo-rennaissance en art nouveau. Typerend hiervoor is het houtsnijwerk langs de geveleinden en in kozijnen en ramen, het siermetselwerk boven de vensters en de gestuukte ornamenten. Een deel van deze woningen is gemeentelijk monument.

Boodschappenkastje van Henk Wegerif | Foto: Wijkraad De Sprengen

Leuk om te weten: in de muur van het keukentje van Huis de Rozenhof is een vorm opgenomen dat lijkt op een boodschappenkastje, een mooi detail dat speciaal door Henk Wegerif bedacht is. Een fraaie glas-in-lood-deur in de huiskamer laat een rank vogeltje met lange staart zien, 't gaeltsje – de nachtegaal.

SCHUTTERSWEG EN OMGEVING

De Schuttersweg en omgeving zien er nu anders uit dan zo'n zestig jaar geleden, al dateren enkele eiken en de bomenrij van vliegdennen nog wel uit die tijd. De bospercelen en de schietbaan van toen zijn verdwenen, nieuwe woningen zijn gebouwd en wegen zijn aangepast of zelfs verdwenen, zoals de Lammerweg, een groot deel van de Ramweg en de Berg en Boschweg. In het huidige Julianakwartier is de straatnaam Berg en Boschweg overigens weer teruggebracht.

Begraafplaats Soerenseweg

In de laatste decennia van de negentiende eeuw groeit de Apeldoornse bevolking sterk, en met die groei neemt ook het aantal sterfgevallen toe. De begraafplaats aan de Loolaan (waar nu Orpheus staat) wordt te klein en burgemeester Van Hasselt en zijn wethouders kopen in 1895 een stuk heidegrond aan de Soerensche Grintweg, de huidige Soerenseweg. Hier wordt een begraafplaats aangelegd, passend bij de nieuwe allure die Apeldoorn zich in die jaren aanmeet. Het poortgebouw bestaat uit een woonhuis voor de beheerder, een lijkenhuis en een indrukwekkend toegangshek, naar een ontwerp van architect Jan Wijn. De firma Groenewegen uit De Bilt verzorgt de beplanting op het terrein; later neemt de Apeldoornse tuinderij van Klaas van Nes dit over.

Entreegebouw begraafplaats, ca. 1900 | Foto: Richard Kerkhoven | Bron: VOA/CODA Archief

Leuk om te weten: de eerste begrafenis is die van de belangrijkste initiatiefnemer; burgemeester Van Hasselt wordt 12 mei 1897 onder overweldigende belangstelling recht tegenover de ingang van de nieuwe begraafplaats ter aarde besteld.

Sprengendorp

Het Sprengendorp, tussen de Asselsestraat en de Sprengenweg, telt 141 woningen en bestaat meer dan honderd jaar. In de jaren tachtig van de vorige eeuw ligt sloop op de loer, maar zover komt het gelukkig niet. In 1985 is dit zelfs de eerste Apeldoornse buurt die op de monumentenlijst komt te staan. De buurt heeft een actieve belangenvereniging met een eigen clubhuis, Ons Sprengenhok.

Bouw van de Wolweg in het Sprengendorp, ca. 1923 | Bron: CODA Archief

Leuk om te weten: hoewel de naam anders doet vermoeden, hoort deze buurt niet bij wijk De Sprengen, maar bij de wijk Orden.

Schouwburg Orpheus

Vanaf 1900 groeit Apeldoorn, maar het houdt de dorpse uitstraling. Voor een avondje uit is er Tivoli, een cultuur- en verenigingscentrum met een podium voor kleinschalige toneelopvoeringen en concerten. Het centrum van Apeldoorn komt tot bloei en breidt verder uit met winkels en horeca, maar uitbreiding van het cultuuraanbod blijft achter – totdat burgemeester Des Tombe rond 1950 vindt dat Apeldoorn niet zonder een eigen 'kunstburcht' kan.

Het eerste plan (1959) om een schouwburg in het Oranjepark te bouwen, wordt afgekeurd. De locatie aan de Loolaan voldoet wel en dus wordt de begraafplaats aldaar ontruimd. Schouwburg & Congrescentrum Orpheus wordt tussen 1962 en 1965 gebouwd naar een ontwerp van het architectenduo Holt en Bijvoet.

In de jaren negentig wordt tot uitbreiding besloten, ook omdat de theaterzaal verouderd en te klein is en geen goede akoestiek heeft, waardoor het Gelders orkest weigert om er te spelen. Er wordt een ontwerpwedstrijd uitgeschreven, die gewonnen wordt door Herman Hertzberger. Zijn ontwerp, met daarin onder andere een nieuwe zaal met 1.300 zitplaatsen en een ondergrondse parkeergarage, wordt in 2005 gerealiseerd.

Ingang voormalige begraafplaats aan de Loolaan, 1960 | Bron: CODA Archief

Julianaziekenhuis

Gemeente-geneesheer J.C. Vlaanderen maakt zich vanaf 1872 sterk voor een ziekenhuis in Apeldoorn. In Nederland heerst dat jaar de pokken, nadat er daarvoor een cholera-epidemie is geweest. Vlaanderen kaart het onderwerp meerdere keren aan, maar krijgt helaas weinig medestanders. Pas in 1886 gaat zijn wens in vervulling: maandag 18 oktober van dat jaar opent aan de Sprengeweg het eerste ziekenhuis in Apeldoorn.

Leuk om te weten: twee dagen na de opening wordt de eerste patiënt opgenomen, een alleenwonende ‘bedeelde’ vrouw met een maagkwaal.

Julianaziekenhuis, 1965 | Bron: CODA Archief

Dokter J.J.A. Rodbard wordt in 1936 benoemd als eerste geneesheer-directeur. Samen met adjunct-directeur zuster H.A. Stip zet hij zich in voor uitbreiding en vernieuwing van het ziekenhuis. Vanaf dat jaar krijgt het Ziekenhuis, of Groote Ziekenhuis zoals het ook genoemd wordt, een nieuwe naam: Julianaziekenhuis, vernoemd naar prinses Juliana.

Julianakwartier

Het Julianaziekenhuis sluit in 2009 de deuren en gaat verder op de locatie van Gelre Ziekenhuizen in Ugchelen. Het ziekenhuis wordt in 2013 gesloopt en inmiddels is op die plek een nieuwe woonwijk gerealiseerd, het Julianakwartier. Twee straatnamen herinneren nog aan de tijd dat hier een ziekenhuis heeft gestaan: Dr. Rodbardlaan en Dokter Vlaanderenlaan

Kinderziekenhuis Mary

Een jaar na de opening van het Groote Ziekenhuis wordt (in 1887) aan de Koning Lodewijklaan 6 het kinderziekenhuis Mary geopend. Dit ziekenhuis is opgericht door Marie Bulkley-Bekking, die het de naam geeft van haar overleden dochter, Mary. Een paar jaar na de oprichting wordt mevrouw Bulkley uit het ziekenhuis verdreven. Wat de exacte reden hiervoor is, is onduidelijk, maar er is veel roddel en achterklap van notabelen en mensen in haar omgeving. Na de nodige rechtszaken is bepaald dat ze het ziekenhuis niet meer in mag. Het kinderziekenhuis fuseert in 1921 met het Julianaziekenhuis, dat iets verderop ligt.

In het voormalige kinderziekenhuis is vanaf 1967 een in-service opleiding gevestigd voor verpleegkundigen. Ook heeft ROC Apeldoorn hier een dependance gehad. Tegenwoordig zitten in dit gebouw appartementen.

Vier patiëntjes op een bed in de tuin van Kinderziekenhuis Mary, ca. 1930 | Bron: CODA Archief

Koningin Wilhelmina Rusthuis

Tot aan het eind van de negentiende eeuw bemoeit de overheid zich amper met volksgezondheid en welzijn. De zorg voor zieken en armen wordt overgelaten aan de kerk en particulieren, maar ook van die hulp kan men niet rondkomen. Vanuit de kerk komt het plan om armenhuizen te bouwen: aan twee smalle zandwegen (de huidige Badhuisweg en Sprengeweg) wordt in 1876 gestart met de bouw van twee blokken met in totaal 16 woningen voor ouderen. Een mooi initiatief, maar van een menswaardig bestaan is nauwelijks sprake.

Toenmalig dominee C. Hattink spreekt de wens uit om voor ouderen in de kerkelijke gemeente een 'tehuis voor ouden van dagen' te bouwen. Het besluit hiervoor valt in 1898 en in augustus 1899 wordt het tehuis geopend, op de locatie waar nu appartementencomplex Berkenhove staat. Bij het veertigjarig bestaan (1938) krijgt dit tehuis de naam van haar beschermvrouwe, Koningin Wilhelmina Rusthuis. Er zijn eigen kamers voor mannen, voor vrouwen en voor echtparen, die voorzien zijn van een ledikant, wastafel, stoel en een kastje. Er is geen georganiseerde medische of verpleegkundige zorg en het huishouden wordt bestierd door een echtpaar.

Leuk om te weten: de bewoners hebben verschillende taken, zoals helpen bij het bereiden van de gezamenlijke maaltijden en licht werk in huis en de tuin.

Koningin Wilhelmina Rusthuis, ca. 1965 | Bron: CODA Archief

Na vijftig jaar vertoont het gebouw zoveel gebreken, dat een renovatieplan opgesteld moet worden. De kosten zijn echter zo hoog, dat besloten wordt om alleen de centrale verwarming te moderniseren. Uiteindelijk wordt het gebouw in 1973 gesloopt en maakt het plaats voor het huidige appartementencomplex Berkenhove.

Het Badhuis en het Beekpark

De Badhuisspreng (toen nog Dorpsbeek) wordt gegraven als werkverschaffingsproject en om bluswater naar het centrum van Apeldoorn te voeren. De beek loopt vanuit Berg en Bos via de Sprengenweg naar de Grift. Als er aan het eind van de negentiende eeuw meer aandacht voor hygiëne, gezondheid en levensstijl komt, wordt in 1883 op de hoek van de (huidige) Badhuisweg/Sprengenweg een badhuis gebouwd. De beek zorgt voor de aanvoer van water en krijgt een nieuwe naam, de Badhuisspreng.

Badhuis aan de Badhuisweg, ca. 1965 | Bron: CODA Archief

Leuk om te weten: op de plek van het badhuis verrijst in 1993 appartementencomplex 'Résidence De Thermen', een knipooq naar het voormalige badhuis.

Kunst in de wijk

De Sprengen heeft op het gebied van kunst ook veel te bieden. Zo zijn er tal van beelden te bewonderen in het Sprengpark en in de beeldentuin aan de Waltersingel.

Monumenten Koning Lodewijklaan

Aan het begin van de Koning Lodewijklaan, vlak bij de Loolaan, staat De man met de twee hoeden, een vier meter hoog beeld, gemaakt door beeldhouwer Henk Visch. De figuur steekt beide handen in de lucht, zwaait met twee hoeden en staat met zijn reusachtige voeten op een plateau met afbeeldingen van een esdoornblad, een maple leaf. Het is het Nationaal Canadees Bevrijdingsdocument, een uiting van vreugde en dankbaarheid voor de herwonnen vrijheid en een blijvend eerbetoon van Nederland aan Canada.

Leuk om te weten: in de Canadese stad Ottawa staat een bijna identiek monument. Beide beelden staan, met de oceaan ertussen, naar elkaar gericht en zwaaien naar elkaar.

Herinneringsmonument De man met de twee hoeden aan het eind van de Koning Lodewijklaan | Foto: Albert Cnossen

Glaskunstenaar Menno Jonker heeft het glazen monument gemaakt, ter herinnering aan de aanslag tijdens Koninginnedag 2009. Bij deze aanslag reed een automobilist in op de mensenmassa, waarbij acht mensen om het leven gekomen zijn.

Beelden in het Sprengpark

Voor de invulling van het Sprengpark zijn verschillende ideeën de revue gepasseerd, waaronder een muziektent en een zwembad, maar uiteindelijk heeft het park zich ontwikkeld tot een beeldenpark. Sinds 2000 wordt in dit park elke twee jaar een nieuw beeld geplaatst, dat gemaakt is door de winnaar van de Wilhelminaring, de landelijke oevreprijs voor beeldhouwkunst die wordt toegekend aan een Nederlandse kunstenaar.

Beeldentuin aan de Joost van den Vondellaan

Achter het Walterboscomplex is een park aangelegd, dat vormgegeven is als een Veluws heideveld met zandpaden. In dit parkje zijn door middel van groene hagen 'kamers' gemaakt, waarin beelden geplaatst zijn. Deze beeldentuin is absoluut een wandelingetje waard.

LEESTIPS

Meer weten over (de geschiedenis van) de Sprengen? We delen hieronder graag een aantal interessante (lees)tips met je.

Wijknieuws van Wijkraad de Sprengen:
www.wijkraaddesprengen.nl/nieuws/wijknieuws

Diverse artikelen over de historie van de wijk en een jubileumboek (uitgave 2013):
www.wijkraaddesprengen.nl/historie

100 jaar nieuwe Begraafplaats aan de Soerensche Grintweg door Ton Steeman;
als boek uitverkocht, maar als digitale versie beschikbaar:
www.erfgoedplatformapeldoorn.nl/meer/publicaties/

RELEVANTE WEBSITES

Voor aanvullende informatie of het meest actuele programmaoverzicht van de Atlas van Apeldoorn verwijzen we je ook naar onderstaande websites.

Apeldoorns Gidsen Collectief	www.apeldoornsgidsencollectief.nl
Berkenhove	buurtwijzer.samen055.nl
Begraafplaats Soerenseweg	www.begraafplaatssoerenseweg.nl
CODA	www.coda-apeldoorn.nl/atlas
Erfgoedplatform Apeldoorn	www.erfgoedplatformapeldoorn.nl
Fietsgilde Apeldoorn	www.fietsgilde-apeldoorn.nl
Geheugen van Apeldoorn	www.geheugenvanapeldoorn.nl
Het grote verhaal van Apeldoorn	www.hetgroteverhaalvanapeldoorn.nl
IVN-Apeldoorn	www.ivn-apeldoorn.nl
Sprengpark Orden	www.apeldoorn-orden.nl (zoek op Sprengpark)
Vereniging Oud Apeldoorn	www.verenigingoudapeldoorn.nl
Wijkraad De Sprengen	www.wijkraaddesprengen.nl

HET GROTE VERHAAL VAN APELDOORN

Apeldoorn kent een rijke geschiedenis die de stad, de dorpen en onze natuur identiteit geeft. De geschiedenis is tot op de dag van vandaag voelbaar en merkbaar in verhalen, in ons het landschap, op locaties en gebouwen, maar ook in tastbare objecten. Om het verleden ook in het heden een plek te geven, wordt gewerkt aan 'Het grote verhaal van Apeldoorn'.

Het grote verhaal van Apeldoorn vertelt over de stad en regio waarin we wonen, vanaf het moment dat de eerste mensen het gebied bezochten tot nu. Van de eerste jagers en boeren, de opkomst van de ijzerindustrie tot beken, sprengen en papiermolens. En van de vestiging van het koninklijk huis in Apeldoorn tot de ontwikkeling van dorp naar stad. De website Het grote verhaal van Apeldoorn bundelt de geschiedenisverhalen en nodigt inwoners van Apeldoorn, leerlingen, liefhebbers en (amateur)historici uit om online een bijdrage te leveren. Zo is Het grote verhaal van Apeldoorn een levend verhaal voor en door ons allemaal.

Benieuwd naar meer verhalen uit Het grote verhaal van Apeldoorn? Kijk dan op www.groteverhaalvanapeldoorn.nl.

RUIMTE VOOR ERFGOED

Ruimte voor Erfgoed is het gratis maandelijkse bulletin van Erfgoed Platform Apeldoorn (EPA) dat actueel nieuws over erfgoed in Apeldoorn en omgeving bevat.

Via www.erfgoedplatformapeldoorn.nl/ruimte-voor-erfgoed of de QR-code kun je je hiervoor gratis aanmelden; het bulletin ontvang je daarna maandelijks per mail.

BERKENHOVE

Appartementencomplex Berkenhove ligt vlak bij het centrum van Apeldoorn. Bewoners en omwonenden van Berkenhove kunnen tegen een geringe vergoeding deelnemen aan verschillende beweeg- en ontspanningsactiviteiten, zoals gymnastiek, Tai Chi Tao, happy dancing, bridgen, schilderen en bingo. Deze activiteiten worden door Atlant en Stimenz georganiseerd onder de vlag 'Ontmoetingsplekken'. Ook kun je met een kop koffie of een warme maaltijd heerlijk bijkomen in het Grand Café. Op de website van Atlant (www.atlant.nl) vind je onder 'Locaties' meer informatie over Berkenhove. Voor de activiteiten van Berkenhoven kun je kijken op buurtwijzer.samen055.nl.

Dit programmaboekje is tot stand gekomen met dank aan:

Apeldoorns Gidsen Collectief | Belangenvereniging Sprengendorp | Berkenhove CODA | Erfgoedplatform Apeldoorn | Fietsgilde Apeldoorn | Gemeente Apeldoorn
IVN Natuureducatie, afdeling Apeldoorn | Ontmoetingsplek Apeldoorn | Stichting Vrienden Begraafplaats Soerenseweg | Vereniging Oud Apeldoorn | Wijkraad De Sprengen

Foto's & beeldmateriaal

Beeldbank CODA Archief | Wijkraad De Sprengen | IVN Apeldoorn | Vereniging Oud Apeldoorn | Albert Cossen | Yvonne Zwikker

